

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

СОЛОВЕЙ Наталія Сергіївна - консультант Судової палати управління справами Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ

Стаття присвячена дослідженню комунальної власності. Проаналізовано етапи її формування в Україні. Сформовано основні ознаки та поняття даної форми власності.

Ключові слова: власність; комунальна власність; територіальна громада; місцеве самоврядування; фінансова та матеріальна основа.

Одним із головних елементів розвитку демократичного конституційного ладу є місцеве самоврядування. Для ефективного розвитку та діяльності необхідне чітке правове забезпечення усіх його ланок. Однією з таких є право комунальної власності. Проблемі формування та розвитку управління комунальною власністю відіграє важливу роль у регулюванні економіки як державного рівня, так і рівня окремих суб'єктів господарювання. Саме тому питання теоретичного визначення поняття та сутності права комунальної власності набирає неабиякої актуальності.

Тематика даної статті досліджувалася такими вченими, як: В.М. Алексєєв, І.І. Каракаш, О.М. Ковальова, І. Лукінов, М. Майський, А. Мельник, О.В. Ольшанський, А. Покритан, О. Фурдичко, М. Чумаченко, А. Чухно та інші.

Вперше законодавство України згадує поняття «комунальна власність» у Законі Української РСР «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве самоврядування». Було визначено, що комунальна власність становить основу місцевого самоврядування, а також те, що управління

комунальною власністю здійснюють від імені населення адміністративно – територіальних одиниць відповідні місцеві Ради народних депутатів та уповноважені ними інші органи місцевого самоврядування. До комунальної власності було віднесено майно, яке передається безоплатно колишнім СРСР і Українською РСР, іншими суб'єктами, а також майно, яке набувається місцевими Радами народних депутатів за рахунок належних їм коштів [1].

З прийняттям у 1991 році Закону Української РСР «Про власність» було визначено правовий режим майна комунальної власності. Так, згідно з ст. 31 цього Закону, комунальна власність, як власність адміністративно – територіальних одиниць, разом із загальнодержавною (республіканською) власністю, віднесена до державної власності [2].

Фактична дія права комунальної власності в Україні розпочалася з прийняттям постанови КМУ «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)» від 5 листопада 1991 р. № 311. Згодом було винесено ще декілька аналогічних постанов, якими затверджено перелік об'єктів державного майна, які передаються до власності адміністративно – територіальних одиниць (комунальної власності) [3].

У 1992 р. прийнято Закон України «Про оренду майна державних підпри-

емств та організацій», який визначив організаційні і майнові відносини, пов'язані з передачею в оренду майна, що перебуває у комунальній власності [4].

16 січня 2003 р. було прийнято два важливих нормативні акти – Цивільний та Господарський кодекси України, в яких правові питання функціонування комунальної власності набули подальшого розвитку.

Так, у ст. 169 Цивільного кодексу зазначено, що територіальні громади діють у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин. Ці громади можуть створювати юридичні особи публічного права (комунальні підприємства, навчальні заклади тощо) у випадках та порядку, встановленому законодавством. Територіальні громади можуть також створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не передбачено законодавством [5].

Господарським кодексом України (ст. 24) визначено особливості управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки, яке проводиться через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до комунального сектору і здійснюють свою діяльність на основі права відання або права оперативного управління [6].

Сьогодні комунальна власність є самостійною і рівноправною формою власності поряд з державною та приватною.

За своєю економічною природою, комунальна власність є колективною формою власності, оскільки відображає відносини колективного присвоєння жителями міст, сіл, селищ та об'єднань коштів, об'єктів та майна цієї власності, їх ставлення до них як до власних. Територіальна громада, маючи статут територіального колективу громадян України, є колективним власником коштів, об'єктів і майна комунальної власності.

Поняття «комунальна власність» є си-

нонімом поняття «муніципальна власність». Термін «комунальна власність» походить від поняття «комуна», що в перекладі з французької мови «commune» означає «община», а з латинської – «communist» – спільний. У Франції, Італії та інших країнах комуна сьогодні є поселенням людей у сільській та міській місцевості і утворює низову адміністративно – територіальну одиницю [7].

Для формування поняття права комунальної власності необхідно виокремити основні ознаки.

По – перше, – як уже було зазначено, комунальна власність – це самостійна рівноправна форма власності. По – друге, є колективною формою власності, оскільки відображає відносини колективного присвоєння жителями міст, сіл, селищ та об'єднань сіл коштів, об'єктів та майна цієї власності. По – третє комунальна власність тісно пов'язана із забезпеченням соціально-економічних потреб населення цього територіального утворення. Разом з тим це ще й фінансова основа місцевого самоврядування.

Враховуючи викладене, видається за можливе сформулювати поняття комунальної власності.

Так, право комунальної власності – це самостійна, колективна форма власності, якою наділяється територіальна громада (жители міст, сіл, селищ) для забезпечення соціально – економічних потреб населення та складає матеріальну і фінансову основу місцевого самоврядування.

На даний час відсутня єдина правова система, що забезпечує регулювання питань використання й управління комунальною власністю загальнодержавного рівня. Існує потреба у теоретичному визначенні напрямів удосконалення управління об'єктами комунальної власності та підвищення ефективності використання комунального майна. Саме тому формування єдиного поняття комунальної власності є необхідною відправною точкою для вирішення ряду проблем, що виникають у цій сфері.

Література

1. Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве самоврядування: Закон України від 07.12.1990 № 533-ХІІ (втратив чинність від 12.06.1997, підстава 280/97-вр) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/533-12>
2. Про власність: Закон України від 07.02.1991 № 697-ХІІ (втратив чинність від 20.06.2007, підстава 997-16) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-12>
3. Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю): Постанова Кабінету міністрів України від 5.11.1991 р. № 311 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP910311.html
4. Про оренду майна державних підприємств та організацій: Закон України

SUMMARY

The article is devoted to research of municipal property. Analyzed of stages its formation in Ukraine. Formed main features and concepts the type of property.

від 10.04.1992 № 2269-ХІІ – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>

5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356

6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІV // Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003 — 2003 р.,- № 18, стаття 144

7. Ковальова О.М. Формування, запровадження та розвиток комунальної власності в Україні – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-1/doc/3/11.pdf>